

הרב קוק והרצל

מבוסס על מאמרו של הרב יהודה ליאו אשכנזי [מניטון] - "המספד בירושלים"

כתיבה: יאיר טסלר, מזכ"ל עדה הצופים

"המספד בירושלים" הוא תמצית ההספד שקרא הראי"ה קוק זצ"ל על בנימין זאב הרצל בחודש תמוז שנת תרס"ד. מתוך מכתביו של הרב קוק באותה תקופה ניתן להסיק שהוטחה עליו ביקורת נוקבת בגלל נאום זה. האשימו את הרב שהוא נענה להזמנה לנאום בגלל רדיפת כבוד, וכן האשימו אותו על שדרש בשבחו של הרצל.

שאלות לדיון ?

- א. תאר/י בקצרה את הרקע ההיסטורי של התקופה.
- ב. מדוע הואשם הרב קוק שדרש בשבחו של הרצל?
- ג. מדוע לדעתך עשה זאת?
- ד. האם היית נענה להזמנה לנאום?

דברי ההספד של הרב קוק:

הראי"ה קוק פותח את ההספד בפסוק הבא:

"ביום ההוא יגדל המספד בירושלים כמספד הדרד-רימון בבקעת מגדון" [זכריה יב, יא]

הקדמה לקטע הקריאה:

בגמרא אנו מוצאים דיון אודות הפסוק בו בחר הרב קוק לפתוח את הספדו על הרצל. אומרים שפסוק זה סתום עד שבא יונתן בן עוזיאל ופירש אותו בתרגומו. במהלך ההספד הרב זצ"ל הסביר שבתרגומו רמז יונתן בן שער ד'- חינוך חברתי- תנועות הנוער

עוזיאל על מספד כפול: מספד אחאב שבלט בחיבתו הלאומית, ומספד יאשיהו שחיזק את התורה בעם ישראל. שניהם הצטיינו ביסוד אחד בלבד וזנחו את השני. המספד הכפול הוא על החיסרון הכפול שבנתק בין הגוף הלאומי לנשמה הלאומית. גם הגוף נפגע וגם הנשמה נפגעת .

נעיין בגמרא מגילה דף ג:

אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא:

תרגום של תורה - אונקלוס הגר אמרו מפי רבי אליעזר ורבי יהושע.

תרגום של נביאים - יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ונדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. יצתה בת קול ואמרה: מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם? עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר: אני הוא שגליתי סתריך לבני אדם. גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל.

מאי שנא דאורייתא דלא אזדעזעה, ואדנביאי אזדעזעה? [מדוע בתרגום התורה לא הזדעזעה הארץ, ובתרגום הנביאים הזדעזעה הארץ?]

דאורייתא מיפרשא מלתא, דנביאי איכא מילי דמיפרשן, ואיכא מילי דמסתמן. [מפני שבתורה המילים כבר מפורשות בתורה עצמה, ואילו בנביאים יש מילים סתומות שהתרגום מגלה אותן].

דכתיב: "ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדד-רמון בבקעת מגדון" [זכריה י"ב, יא].
ואמר רב יוסף: אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר [אלמלא התרגום של פסוק זה, לא היינו יודעים מה משמעותו]:

ביומא ההוא יסגי מספדא בירושלים כמספדא דאחאב בר עמרי דקטל יתיה הדד-רימון בן טברימון ברמות גלעד, וכמספדא דיאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו]. ביום ההוא יגדל המספד בירושלים כמספד על אחאב בן עמרי שהרגו הדד-רימון בן טברימון ברמות גלעד, וכמספד על יאשיהו בן אמון שהרגו פרעה נכה בבקעת מגידו].

בבלי, מסכת מגילה, דף ג'

חזרו פעם נוספת על ההקדמה לקטע הקריאה וענו על השאלות לדיון.

? שאלון לדיון:

- א. אילו מחלוקות היו עלולות להתרבות בישראל ללא תרגומו של יונתן בן עוזיאל?
- ב. האם מחלוקות אלה התרבו בסופו של דבר? אם כן, כיצד לדעתך הן באות לידי ביטוי?
- ג. למה לדעתך היה חשוב לרב קוק לפתוח דווקא בפסוק זה את ההספד שלו על הרצל? ומה ניתן ללמוד מכך לימינו?
- ד. מהן ההזדמנויות בימינו לעשות מעשה כפי שעשה הרב קוק? אילו 'הזמנות לנאומים' ניתן לזהות במדינת ישראל בשנת תשפ"א?
- ה. האם לדעתך את/ה נענה לאתגר, מדוע?

[קישור למאמר המלא](#)